

**การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**
**The development of the Sufficiency School to become the Sufficiency Economy Learning
Center on education of Koksipittayasan School using the Participatory Action Research**

นิกัญชลาลันเหลื่อ

Nikanchala Lonlua

โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

Koksipittayasan School, The Secondary Educational Service Area Office KhonKaen, Thailand

Corresponding author. Email: Lonlua_2517@hotmail.co.th

(Received: March 1, 2025; Revised: March 15, 2025; Accepted: March 18, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ 2) เพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ในภาพรวมพบว่า ผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก

2) การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการได้จัดทำโครงการในการพัฒนาสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน 8 องค์ประกอบตามกรอบการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2565) ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านผู้บริหาร องค์ประกอบที่ 2 ครู/บุคลากร องค์ประกอบที่ 3 นักเรียน และองค์ประกอบที่ 4 คณะกรรมการสถานศึกษา พัฒนาโดยโครงการสถานศึกษาพอเพียงการดำเนินงานตามโครงการนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00 หรือ "มาก" ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย "4.90" อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง 2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 อาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่ 2 แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ และ/หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งพัฒนาโดยโครงการพัฒนาอาคาร สถานที่ แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00 หรือ "มาก" ขึ้นไป

ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย "4.80" อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง และ 3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา และองค์ประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) พัฒนาโดยโครงการเสริมสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ ที่ ระดับ 4.00 หรือ "มาก" ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย "4.70" อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง

3) ผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนา ปรากฏผลที่เป็นเชิงประจักษ์ ดังนี้

4.1 ด้านบุคลากร

4.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาจนสถานศึกษามีคุณภาพ

4.1.2 ครูทุกคนสามารถออกแบบการเรียนรู้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และครูแกนนำเป็นวิทยากรได้

4.1.3 นักเรียนมีคุณลักษณะพอเพียงเพิ่มขึ้น นักเรียนแกนนำกล้าแสดงออกมีอุปนิสัยพอเพียง และสามารถนำเสนอผลงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้

4.1.4 คณะกรรมการสถานศึกษารับรู้และให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียน

4.2 ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ มีการปรับปรุงพัฒนาห้องปฏิบัติการให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 6 ห้อง สร้างฐานการเรียนรู้ 5 แห่ง

4.3 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก โรงเรียนมีภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียงทั้งที่เป็นหน่วยงานภายใน หน่วยงานภายนอกและองค์กรอื่นรวม 17 แห่ง เป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาโรงเรียนบ้านใหม่นาเพียง โรงเรียนบ้านโจดใหญ่ ผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียง

4.4 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ได้รับประกาศเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จากกระทรวงศึกษาธิการ

คำสำคัญ : ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research was the development of the Sufficiency School to become the Sufficiency Economy Learning Center on education of Koksipittayasan School using the Participatory Action Research. There were three objectives, namely 1) to study the operating conditions of the Sufficiency School of Koksipittayasan Yai School 2) to develop the Sufficiency School to become the Sufficiency Economy Learning Center on education of Koksipittayasan School using the Participatory Action Research, 3) to study the success of the development of the Sufficiency School to become the Sufficiency Economy Learning Center on education of Koksipittayasan School using the Participatory Action Research.

The results showed that

1) The operating conditions of the Sufficiency School of Koksipittayasan School was at a high level in overall.

2) The development of the Sufficiency School to become the Sufficiency Economy Learning Center on education of Koksipittayasan School using the Participatory Action Research through a 2-cycle, 10-step, it was found that the school had implemented to develop in all 3 areas according to the framework of the evaluation of the Sufficiency Economy Learning Center on education consisting of 1) Personnel, there were 4 components: administrators, teachers, students, and school committees. Researchers and co-researchers set goals or expected conditions more than of 4.00 or "high". Result was expectedly at the highest level of "4.90", 2) Physical environment management, there were 2 components which were building and the environment, and learning resources/learning bases or learning activities to enhance the habit of living sufficiently, was developed by the building development project. Researchers and co-researchers set goals or expected conditions more than of 4.00 or "high". Result was expectedly at the highest level of "4.80" and 3) Relationships with external agencies, they consisted of 2 components: relationship with other schools in expanding the driving results, and relationships with affiliated agencies and/or external agencies (public, private, and community). Researchers and co-researchers set goals or expected conditions more than of 4.00 or "high". The result was expectedly the highest level of "4.70".

3) The Sufficiency Economy Learning Center on education found that the opinion was at a highest level in overall. And the evaluation of satisfactions to the successful condition of the Sufficiency Economy Learning Center on education was at a highest level.

4) Changes caused by the development appear empirical data as follows:

4.1) in term of Personnel.

4.1.1 Educational administrators have knowledge and apply the philosophy of sufficiency economy to become a quality school.

4.1.2 All teachers can design teaching and learning and integrate learning process with the philosophy of sufficiency economy and the master teacher can be a lecturer.

4.1.3 Students have more sufficient characteristics. Leading students are more courageous to express their Sufficient characters and able to present works both inside and outside the school.

4.1.4 The Board of school recognizes and supports activities of the school's philosophy of sufficiency economy center.

4.2 In terms of physical environment management. Six laboratories and nine learning bases have been improved to be ready for teaching and learning.

4.3 In terms of relations with external agencies. The school has a network of educational institutions of 19 internal agencies, external agencies and other organizations, has been mentors to develop Baan Mai Na Paeng School, Baan Jod Yai School, which passed evaluation to become a sufficient school.

4.4 Koksipittayasan School has been declared a learning center of the Philosophy of Sufficiency Economy in education from the Ministry of Education.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy Learning Center

1. บทนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางดำเนินชีวิตของพสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปีตั้งแต่ออกเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี 2540 และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาให้สังคมไทยรอดพ้นจากภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อช่วยให้สังคมไทยสามารถดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม การทำความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ควรจะนำเฉพาะเนื้อความของพระราชดำรัสมาพิจารณาจำเป็นต้องเข้าใจบริบททางเศรษฐกิจสังคมและการเมืองในขณะที่มีพระราชกระแสรับสั่งซึ่งสะท้อนถึงความห่วงใยของพระองค์ท่านที่มีต่อสถานการณ์ของประเทศชาติพระองค์ท่านได้เน้นแนวทาง การพัฒนาบนหลักแนวคิดการพึ่งตนเองเพื่อให้เกิดความพอมีพอกินพอใช้ของคนส่วนใหญ่โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงผลพวงการสร้างความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และทรงเตือนสติคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาและการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการดำรงชีพ (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2549)

กระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในการพัฒนาคนและสร้างเยาวชนให้มีคุณภาพของประเทศ ได้ตระหนักและเห็นคุณค่าในการศึกษาดังกล่าว จึงมีนโยบายที่จะเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยอัญเชิญมาใช้เป็นหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองได้ เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงผลพวงการสร้างความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง และมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต และเป็นพลเมืองดีของชาติ ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนนำไปสู่การปรับแนวทางการพัฒนาให้อยู่

บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งกำหนดนโยบายด้านการศึกษาโดยนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยง ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัวชุมชน สถาบันทางศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และเจตคติสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งพัฒนาสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลสู่การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นโครงการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยมีเป้าหมาย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปี 2550 กำหนดให้สถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ต่ำกว่าจำนวน 80 แห่ง ระยะที่ 2 ปี 2551-2552 พัฒนาและขยายเครือข่ายสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทุกจังหวัด เป็นจำนวน 800 แห่ง ระยะที่ 3 ปี 2553-2554 พัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาได้ครบทุกแห่งทั่วประเทศตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษาบุคลากรด้านการศึกษาและนักเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำหลักคิด หลักการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่น อย่างยั่งยืนตลอดไปนั้น

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายมุ่งพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่ง ให้สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีคุณภาพด้วยความยั่งยืนจึงต้องมีการพัฒนา สถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง “สถานศึกษาพอเพียง” ให้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา” เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ/หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้กับคุณภาพของคน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560-2579 จึงได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินงาน โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของ โลกศตวรรษที่ 21” โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา 4 ประการซึ่งข้อ ที่ 3 ระบุว่า เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) หลังจากนั้นหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาเริ่มขับเคลื่อนสู่สถานศึกษาอย่างชัดเจน เห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้นำเนื้อหาเกี่ยวกับ “หลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” บรรจุในหลักสูตร โดยระบุไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระเศรษฐศาสตร์ กำหนดให้นักเรียนทุกระดับชั้นได้เรียนรู้ต่อมำสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ให้มีความชัดเจนในเป้าหมาย และคุณภาพของผู้เรียน โดยประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งได้กำหนด 1 ใน 5 เป้าหมายของหลักสูตร คือ “การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรม ของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตน

นับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในข้อที่ 5 ไว้ว่าให้ผู้เรียนอยู่อย่างพอเพียง พร้อมทั้งการกำหนดมาตรฐานตัวชี้วัดในหลักสูตร พ.ศ. 2551 เป็นไปในทิศทางการปลูกฝัง และบ่มเพาะผู้เรียนให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการคิด การวางแผนและการปฏิบัติตนพร้อมกับคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 หลังจากนั้นกระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมกับมูลนิธิยุวสถิรคุณ ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ พร้อมกำหนดเกณฑ์การประเมินเพื่อพัฒนามาตรฐานของสถานศึกษาโดยได้จัดประเภทสถานศึกษาพอเพียงออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) สถานศึกษาพอเพียง (สพ.) 2) สถานศึกษาพอเพียงที่มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (สปล.) และ 3) ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา (ศร.) ซึ่งเป็นระดับสูงสุด (มูลนิธิ ยุวสถิรคุณ, ออนไลน์, 2564)

โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษาให้สอดคล้องตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา เห็นได้จากการรับรางวัล “สถานศึกษาพอเพียง 2558” จากกระทรวงศึกษาธิการ ให้ไว้ ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2559 และได้กำหนดโครงการพัฒนาสถานศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการศึกษา เห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนไว้ว่า “โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาได้มาตรฐานชาติบูรณาการกับชุมชน คนตรี กีฬา เทคโนโลยีเป็นเลิศ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้ปรับหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ทั้งด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้การจัดการกิจกรรมตามหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีการบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องหลักสูตรสถานศึกษา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้โรงเรียนกึ่งมัธยมพัฒนาสถานศึกษามาอย่างต่อเนื่อง โดยได้นำเกณฑ์องค์ประกอบและรายการประเมินเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ปี2554-2556 ใน 5 ด้าน 17 องค์ประกอบ 62 ตัวบ่งชี้ที่ระบุในเครื่องมือประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปี2554-2556 ของกระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2554 : 25) มาเป็นต้นแบบในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ตามเกณฑ์การประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งจะเป็นการบ่งบอกถึงคุณภาพของผู้เรียน บุคลากรทางการศึกษาและสถานศึกษาแล้วยังเป็นการบ่งบอกถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืน เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

จากเหตุผล ความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ มีความมุ่งหวังที่จะพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โดยใช้ชื่องานวิจัยว่า “การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม”

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศาสนาโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์

2.2 เพื่อพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาศาสนาโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2.3 เพื่อศึกษาผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศาสนาโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาศาสนาโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งขอบเขตการวิจัยแบ่งออกเป็นขั้นตอนการวิจัย กลุ่มเป้าหมาย ตัวแปรที่ศึกษาระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ ปีการศึกษา 2562 โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานประกอบการสังเคราะห์รูปแบบการวิจัยการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาศาสนาโรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาศาสนา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนโคสพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น การดำเนินการโดยใช้โครงการ 3 โครงการ ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ ดังนี้

วงรอบที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Preparation) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อชี้แจงหลักการ จรรยาบรรณ บทบาทของผู้วิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และอื่น ๆ ร่วมกันจัดทำคู่มือและแผนที่การทำงาน (road map)

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Planning) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 3 วัน กำหนดประเด็นปัญหา แบ่งทีมรับผิดชอบ และจัดทำแผนปฏิบัติการ โครงการกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Acting) แต่ละทีมงานนำโครงการ แผนปฏิบัติการกิจกรรมที่จัดทำขึ้นไปปฏิบัติให้บรรลุผล มีการบันทึกส่วนตัวเป็นรายสัปดาห์การเสวนาติดตามความก้าวหน้าและปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การสังเกตผล (Observing) จัดประชุม เชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้น และการตีความปรากฏการณ์ระบอบองค์ความรู้ใหม่ หรือการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflecting) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การเรียนรู้ และข้อเสนอแนะผู้วิจัยสังเคราะห์แล้วเขียนเป็นสรุปผล และจัดทำเป็นเอกสาร

วงรอบที่ 2

ขั้นตอนที่ 6 การวางแผนใหม่ (Re-Planning) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อถอดบทเรียนในขั้นตอนที่ 1-5 ศึกษาทบทวนผลการดำเนินงาน กำหนด ประเด็นปัญหา แบ่งทีมย่อยรับผิดชอบ และจัดทำแผนปฏิบัติการใหม่

ขั้นตอนที่ 7 การปฏิบัติการใหม่ (Re-Acting) แต่ละทีมงานโครงการนำแผนปฏิบัติการใหม่ที่ทำขึ้นไปปฏิบัติให้บรรลุผล มีแนวการดำเนินงานเหมือนกับขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 8 การสังเกตผลใหม่ (Re-Observing) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อประเมินผลที่เกิดขึ้น และการตีความปรากฏการณ์ระบอบองค์ความรู้ใหม่หรือการเรียนรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น เหมือนกับขั้นตอนที่ 4

ขั้นตอนที่ 9 การสะท้อนผลใหม่ (Re-Reflecting) เหมือนขั้นตอนที่ 5 คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อสรุปผลการดำเนินงาน การเรียนรู้และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยสังเคราะห์แล้วเขียนเป็นสรุปผล และจัดทำเป็นเอกสาร

ขั้นตอนที่ 10 การสรุปผล (Conclusion) มีสองระยะ คือ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน เพื่อถอดบทเรียน (After Action Review: AAR) ศึกษาทบทวนผลการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 6-9 และระยะที่ 2 จัดประชุมเชิงวิชาการ “การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์” 1 วัน

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการประเมินโดยใช้แบบสอบถาม และประเมินความพึงพอใจ หลังจากการวิจัยสิ้นสุดลงแล้ว

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ผู้รับผิดชอบประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มงาน คณะกรรมการสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู 30 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 8 ท่าน รวม 38 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ การดำเนินการโดยใช้ 3 โครงการขับเคลื่อนด้วยกระบวนการการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู 30 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 8 ท่าน และนักเรียนแกนนำ 72 คน รวม 110 คน

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบประเมินโดยใช้แบบสอบถาม และประเมินความพึงพอใจ หลังจากการวิจัยสิ้นสุดลงแล้ว กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหาร และคณะครู 30 ท่าน คณะกรรมการสถานศึกษา 8 ท่าน และนักเรียนแกนนำ 72 คน รวม 110 คน

3.3 ตัวแปรการศึกษา

3.3.1 ตัวแปรต้น คือ การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3.3.2 ตัวแปรตาม คือ ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ซึ่งมี 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษา

2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วย อาคารสถานที่สภาพแวดล้อม ฐานการเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้

3) ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่น หน่วยงานที่สังกัด หรือหน่วยงานภายนอก

3.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เดือน ธันวาคม 2563 - เดือน กุมภาพันธ์ 2564

ระยะที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ เป็นการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในวงรอบที่ 1 ระยะเวลา เดือน พฤษภาคม 2564 ถึง พฤศจิกายน 2564 วงรอบที่ 2 ระยะเวลา เดือน ธันวาคม 2564 ถึง มีนาคม 2565

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ระยะเวลา เดือน พฤษภาคม 2565 ถึง เดือน สิงหาคม 2565

4. ผลการวิจัยพบว่า

4.1 สภาพผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ในภาพรวมพบว่า ผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก

4.2 การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน พบว่า โรงเรียนมีการดำเนินการได้จัดทำโครงการในการพัฒนาสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน 8 องค์ประกอบตามกรอบการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ.2565) ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านผู้บริหาร องค์ประกอบที่ 2 ครู/บุคลากร องค์ประกอบที่ 3 นักเรียน และองค์ประกอบที่ 4 คณะกรรมการสถานศึกษา พัฒนาโดยโครงการสถานศึกษาพอเพียงการดำเนินงานตามโครงการนี้ ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00 หรือ "มาก" ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย "4.90" อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง 2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 อาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม และองค์ประกอบที่ 2 แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ และ/หรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอย่างพอเพียง ซึ่งพัฒนาโดยโครงการพัฒนาอาคาร สถานที่ แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอย่างพอเพียง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00หรือ "มาก" ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย "4.80" อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง และ 3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกมี 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา และองค์ประกอบที่ 2 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) พัฒนาโดยโครงการเสริมสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตั้งเป้าหมายหรือสภาพที่คาดหวังไว้ที่ ระดับ 4.00หรือ "มาก" ขึ้นไป ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลแล้วมีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย "4.70" อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง

4.3 ผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษ พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4.4 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการพัฒนา ปรากฏผลที่เป็นเชิงประจักษ์ ดังนี้

4.4.1 ด้านบุคลากร

4.4.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน และนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ในการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเข้าใจและชัดเจน มีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สามารถถอดบทเรียนการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน เป็นวิทยากรขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอื่น / ชุมชน/องค์กร/ภาคีเครือข่าย มีนวัตกรรม/รูปแบบ/วิธีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและบูรณาการศาสตร์การพัฒนา 3 ศาสตร์ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดี มีการเผยแพร่นวัตกรรม/รูปแบบ/วิธีการบริหารจัดการและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางการสืบสานการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ความยั่งยืน

4.4.1.2 ครูทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง สามารถอธิบายได้อย่างถูกต้อง ปฏิบัติตน ถอดบทเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จนเห็นผล ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบท ภูมิสังคม ผู้เรียน ท้องถิ่นและพหุวัฒนธรรม บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงและโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ครูแกนนำทุกคนสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียง มีจิตสำนึกที่ดี เป็นพลเมืองที่ดีต่อสังคม สถาบันหลักของชาติ ครูแกนนำทุกคนถอดบทเรียนในการจัดการเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตนมาจัดทำสื่อขยายผลสู่สถานศึกษาอื่นๆ ชุมชน องค์กรและหน่วยงานภายนอก ครูแกนนำทุกคนมีนวัตกรรม รูปแบบ/วิธีจัดการเรียนรู้ที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จในการจัดการเรียนรู้และเป็นแบบอย่างที่ดี มีการเผยแพร่นวัตกรรม รูปแบบ/วิธีจัดการเรียนรู้ที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบผลสำเร็จ ผ่านวิธีการเผยแพร่ที่หลากหลายและเหมาะสม ครูแกนนำทุกคนเป็นวิทยากรขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอื่น ชุมชน องค์กรและหน่วยงานอื่นได้

4.4.1.3 นักเรียนทุกคนตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่า มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกต้อง นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิต นักเรียนแกนนำทุกคนมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกต้อง เกิดการเรียนรู้และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจนเห็นผล เห็นคุณค่า เกิดศรัทธาและสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน มีทักษะการทำงาน ทักษะการคิดวิเคราะห์และมีอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง นักเรียนแกนนำทุกคนสามารถถอดบทเรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์การพัฒนา 3 ศาสตร์ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆได้อย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมและเป็นหลักในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาและภายนอก

สถานศึกษา มีอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงเพิ่มขึ้นตามเป้าหมาย ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษา ของในหลวงรัชกาลที่ 10 และสามารถเป็นวิทยากรนำเสนอผลงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และธำรงวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจของท้องถิ่นและสถาบันหลักของชาติ

4.4.1.4 คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคน ตระหนักในความสำคัญและเห็นคุณค่า ศรัทธา มีความรู้ความเข้าใจ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถูกต้อง นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำรงชีวิต รับรู้ มีส่วนร่วม สนับสนุน และสืบสานกิจกรรมการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาให้มีความยั่งยืน

4.4.2 ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ

4.4.2.1 อาคาร สถานที่และสิ่งแวดล้อม มีแผนงาน/โครงการ/งบประมาณในการปรับปรุงพัฒนาอาคาร สถานที่ แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ มีห้องศูนย์รวบรวมข้อมูลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีบรรยากาศและกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงและการเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีและปฏิบัติตนต่อความเป็นพลเมืองที่ดี ต่อสังคมและสถาบันหลักของชาติอย่างเหมาะสม จำนวน 1 ศูนย์ มีแผนผังแสดงแหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 3 แผนผัง มีการจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาที่ช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง มีห้องฐานการเรียนรู้ จำนวน 5 ห้องฐานการเรียนรู้ ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อาคาร สถานที่ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชน องค์กร ภาคเครือข่ายหรือหน่วยงานอื่นมาใช้ประโยชน์ ศึกษาดูงาน ศูนย์รวบรวมข้อมูลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.4.2.2 แหล่งเรียนรู้/ฐานการเรียนรู้และหรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง จำนวนแหล่งเรียนรู้ จำนวน 6 แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) สนามฟุตบอล 2) ห้องสมุดมีชีวิต 3) ห้องเรียนธนาคาร 4) ห้องปฏิบัติการ 8 กลุ่มสาระ 5) ห้องเรียนอาเซียนวิถี 6) ห้องเรียน I-Classroom ฐานการเรียนรู้ จำนวน 5 ฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ฐานการเรียนรู้น้ำคือชีวิต (ทักษะอาชีพ) 2) ฐานการเรียนรู้พิชิตความจน (ทักษะอาชีพ) 3) ฐานการเรียนรู้ต้นไม้ของเรา (ทักษะวิชาการ) 4) ฐานการเรียนรู้หนทางพรวาย (ทักษะชีวิต) และ 5) ฐานการเรียนรู้เกษตรเพื่อชีวิต(ทักษะชีวิต) กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง จำนวน 5 กิจกรรม คือ 1) แชนวิชโบราณและน้ำสมุนไพร 2) ผักปลอดสารสำราญใจ 3) Koksi water 4) การเลี้ยงปลาและเลี้ยงกบ 5) โครงการพอเพียง และ 6) โรงเรียนธนาคาร มีการประเมินผลและสรุปผลการประเมินผลทุกฐานการเรียนรู้ นำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา ต่อยอดฐานการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาอื่น ชุมชน หน่วยงาน องค์กร ภาคเครือข่าย ใช้ฐานการเรียนรู้ในการเสริมสร้างพัฒนาต่อยอดการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.4.3 ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก

4.4.3.1 ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีเครือข่ายการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 17 โรงเรียน โรงเรียนระดับประถมศึกษาและขยายโอกาส 12 โรงเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 5 โรงเรียน มีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU)กับเครือข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 โรงเรียน เป็นสถานศึกษาแกนนำและเป็นแหล่งศึกษาดูงานในการพัฒนาเครือข่ายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 5 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนนครขอนแก่น โรงเรียนผางวิทยายน โรงเรียนขอนแก่นพัฒนศึกษา โรงเรียนโคกโพธิ์ไชยศึกษา

4.4.3.2 ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดและ/หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) มีเครือข่ายร่วมพัฒนาในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาทิเช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โรงพยาบาลขอนแก่น 2 องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกสี

4.4.4 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ได้รับประกาศเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จากกระทรวงศึกษาธิการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

5.1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ เป็นการประเมินสภาพผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง เพื่อให้ทราบถึงผลดำเนินงานตามตัวชี้วัดสถานศึกษาพอเพียง ผลจากการประเมิน พบว่า ในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก โดยมีลำดับสูงสุด 3 อันดับคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จากผลการประเมินดังกล่าวสรุปได้ว่าโรงเรียนประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานโครงการ แสดงให้เห็นถึงการขับเคลื่อนโครงการสถานศึกษาพอเพียงมาอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติในการพัฒนาสถานศึกษา และการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกมิติ มีการขับเคลื่อนกิจกรรมในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ พร้อมติดตามผลการดำเนินการอย่างเป็นใกล้ชิด มีการประเมินผลการดำเนินงานพร้อมปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลให้การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นฤมล นัจฉรินทร์ (2560) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า มีการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน เช่น ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ห้องสมุดมีชีวิต ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา 2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า 2.1) การน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เข้ามาเป็นหลักการในการบริหารจัดการสถานศึกษาในทุกมิติ 2.2) การจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกกระบวนการปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติของผู้เรียนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกระดับชั้น 2.3) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลายอย่างสอดคล้องกับบริบท และภูมิสังคมของสถานศึกษา 2.4) การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้ได้เรียนรู้พัฒนาการปฏิบัติตน และปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง 2.5) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอุปนิสัย “อยู่อย่าง พอเพียง” เช่น ความสะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย มีแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด คำนวณสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 2.6) การนำชุมชน หน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน ขณะเดียวกันก็พบว่า การศึกษาของ จักรพงษ์ มัตสยะวนิชกุล (2561) ที่ศึกษากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนอย่งยั่งยืน ผลการวิจัย พบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้น

พ.ศ. 2551 ต้องนำกรอบหลักสูตรท้องถิ่นมาประกอบเป็นหลักสูตรสถานศึกษาบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบสอดแทรกโดยใช้คำถามกระตุ้นคิดตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ส่งเสริมให้ครูออกแบบหน่วย การเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามมาตรฐานการเรียนรู้ มีการนิเทศติดตามประเมินผล การนำหน่วยการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับปรุงพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ จัดทำสื่อแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูผลิตสื่อ นวัตกรรมทางการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การจัดบรรยากาศและสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำหลักคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้และจากการศึกษาของ พรสมบัติ ศรีไสย (2564) ได้ศึกษา การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า สภาพผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาพอเพียงโรงเรียนชุมชนบ้านแวงใหญ่ ในภาพรวมพบว่า ผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีลำดับสูงสุด 2 อันดับคือ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านผลลัพธ์

5.2 การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน โดยการพัฒนาด้านบุคลากร ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพและความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ผู้วิจัยได้จัดทำโครงการในการพัฒนาสถานศึกษาทั้ง 3 ด้านตามกรอบการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร มี 4 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา พัฒนาโดยโครงการสถานศึกษาพอเพียง 2) ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ อาคารสถานที่สิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้หรือฐานการเรียนรู้ และหรือกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ซึ่งพัฒนาโดยโครงการพัฒนาอาคารสถานที่ และ 3) ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก มี 2 องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาศึกษาอื่นในการขยายผลการขับเคลื่อนและความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัด หรือหน่วยงานภายนอก (ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน) พัฒนาโดยโครงการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่ายสถานศึกษาพอเพียง โดยมีการดำเนินงานดังนี้

ด้านบุคลากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียนและคณะกรรมการสถานศึกษา พัฒนาโดยใช้โครงการสถานศึกษาพอเพียง การดำเนินงานโครงการนี้ ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลโดยใช้แบบประเมินตัวชี้วัด มีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.90” อยู่ในระดับ มากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นกรอบหลักในการพัฒนา ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีที่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติจึงมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งการได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 3 อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังมีแนวทางในการส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พร้อมนักเรียนและผู้ปกครองนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตและการทำงาน ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบกับผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาต่างให้ความสำคัญ เห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ จึงก่อให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นแรงผลักดันให้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญ มีการศึกษาข้อมูล

แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้คณะครูสามารถพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการทางการเรียนที่ดีขึ้นกล้าแสดงออก มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มีภาวะผู้นำและมีความเสียสละ จากการดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ด้านบุคลากรมีการประเมินระดับมากที่สุด สอดคล้องกับมุลนิธิ ยูเนสกริคุณ (ออนไลน์, 2564) ที่ระบุไว้ถึงการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ว่าเป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติภารกิจอย่างเช่น การบริหารการศึกษา การบริหารจัดการงบประมาณ การศึกษา การจัดสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมนักเรียน เพื่อท้ายที่สุดแล้วเกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนวิธีคิด วิธีปฏิบัติ จนเป็นวิถีชีวิต เกิดการปลูกฝังและบ่มเพาะนักเรียน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” สอดคล้องกับผลการศึกษาของนฤมล นาจันทร์ (2559) ได้ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ประกอบด้วย ขวัญกำลังใจของครูและบุคลากรในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และด้านคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันได้ว่าการพัฒนาด้านบุคลากรส่งผลต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของสถานศึกษา

ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ ประกอบด้วย อาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมแหล่งเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาโดยใช้โครงการพัฒนาอาคารสถานที่ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลโดยใช้แบบประเมินตัวชี้วัด มีระดับการดำเนินงานโดยเฉลี่ย “4.80” อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นไปตามที่คาดหวัง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ได้จัดให้มีผู้รับผิดชอบงานอาคารสถานที่และการจัดการสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแผนงาน/โครงการ งบประมาณมีความเหมาะสม เป็นไปตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้มีศูนย์รวมข้อมูลการขับเคลื่อนของสถานศึกษาพร้อมแผนผังแสดงแหล่งเรียนรู้ไว้ในห้องศูนย์ การเรียนรู้สร้างฐานกิจกรรมการเรียนรู้ มีการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้พัฒนาห้องปฏิบัติการต่างๆ ให้มีความพร้อมต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยครูนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีส่วนร่วมระดมทุนในการจัดหาดูแลรักษา มีการจัดอาคารสถานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้บริการชุมชนหรือหน่วยงานอื่นได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน อาทิเช่นหอประชุม สนามกีฬาหรืออาคารเอนกประสงค์ จึงทำให้ชุมชนให้การส่งเสริมสนับสนุนการดูแลรักษาและพัฒนาอาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับโรงเรียนชุมชนบ้าน แวงใหญ่จัดให้มีแหล่งเรียนรู้หรือฐานการเรียนรู้ 9 ฐานการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของสถานศึกษา มีสื่อประกอบการเรียนรู้ประจำฐานการเรียนรู้ที่เพียงพอ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องและบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน พัฒนาครูให้สามารถเป็นวิทยากรรับผิดชอบฐานการเรียนรู้ที่มีทักษะ อธิบายความรู้ได้อย่างถูกต้องชัดเจน จัดมีแผนการเรียนรู้ของแต่ละฐานการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายพร้อมส่งเสริมบริการหน่วยงานหรือสถานศึกษาอื่นมาใช้ประโยชน์จากฐานการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียงอย่างหลากหลาย ต่อเนื่องตลอดทั้งปีเช่น กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมการประหยัดอกดออม กิจกรรมอบรมคุณธรรม กิจกรรมห้องเรียนสีขาว เป็นต้น มีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ฐานการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องทั้ง 9 ฐานการเรียนรู้ พร้อมห้องเรียนและห้องปฏิบัติการประกอบด้วย ห้องเรียนเฉลิมพระเกียรติ ห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องปฏิบัติการทาง

ภาษา จึงส่งผลให้โรงเรียนมีอาคารสถานที่ที่มีเหมาะสม เป็นแหล่งเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ที่มีความพร้อมต่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ปริญญา ธรรมปิก (2558) ได้ให้พรศนะไว้ว่าศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้าน การศึกษาเป็นสถานศึกษาพอเพียงที่มีศักยภาพ และมีความสามารถในการขยายผลการขับเคลื่อน ด้วยการเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน มีบุคลากร ผู้บริหาร ครูและนักเรียนแกนนำที่สามารถเป็นวิทยากร เป็นพี่เลี้ยงให้กับสถานศึกษาอื่นได้จากการศึกษาของ รัฐิรต์น บุตระแก้ว (2559) ได้ศึกษา ปัจจัยตัวแบบการจัดการที่มีประสิทธิผลต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการนํานโยบายไป ปฏิบัติในสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยตัวแบบการจัดการในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกปัจจัยทั้งในภาพรวมและรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้สอดคล้องกับการศึกษาของ วรณช ปานคัม (2560) ได้ศึกษาการจัดทำแผน กลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษา พอเพียงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา พบว่า ด้านการจัดการสภาพแวดล้อม กายภาพ คือมีแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมีฐานการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติ จริงถือป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันได้ว่า การพัฒนาด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ ส่งผล ต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของสถานศึกษา

ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ประกอบด้วย ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่นในการขยายผลการ ขับเคลื่อนและความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่สังกัดหรือหน่วยงานภายนอกพัฒนาโดยใช้โครงการสร้างความร่วมมือภาคีเครือข่าย สถานศึกษาพอเพียง ผลการดำเนินงานเมื่อประเมินผลโดยใช้แบบประเมินตัวชี้วัด ผลการประเมินโดยเฉลี่ย “4.70” อยู่ในระดับ มากที่สุดเป็นไปตามที่คาดหวัง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนมีประสบการณ์ในการรับสถานศึกษาอื่นมาศึกษาดูงานอย่าง ต่อเนื่อง สามารถบริหารจัดการเพื่อรองรับการศึกษาดูงานจากสถานศึกษาอื่นโดยไม่กระทบภารกิจหลักของสถานศึกษา เป็น สถานศึกษาแกนนำของเครือข่ายขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ขอนแก่น อีกทั้งได้รับการสนับสนุนวิทยากรผู้มีความรู้จากภาคีเครือข่ายอาทิเช่น นายเรืองยศ แวดล้อม ผู้อำนวยการเชี่ยวชาญ โรงเรียนกัลยาณวัตร เข้ามาเป็นวิทยากรขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง นายวันชัย แสงแพง ข้าราชการบำนาญ ซึ่งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา มาเป็นวิทยากรฐานการเรียนรู้ต้นไม้ของพ่อ ดร.อรรธรณ จุลม่วง ศึกษาพิเศษชำนาญการพิเศษ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เข้ามาเป็นวิทยากรฐาน เป็นต้น ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งที่ร่วมลงนามความร่วมมือเป็นภาคีเครือข่ายและที่เป็นคณะทำงาน ส่งผลให้การ ทำงานประสบผลสำเร็จและเป็นไปอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังสามารถเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษา พอเพียง ประกอบกับโรงเรียนบริหารจัดการความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนได้อย่างเหมาะสม จนสามารถให้ การสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาคือโรงเรียนบ้านใหม่นาเพียง โรงเรียนบ้านโจดใหญ่ ให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง และโรงเรียน แวงใหญ่วิทยาคม ซึ่งเป็นหน่วยงานภายนอกที่ได้ลงนามความร่วมมือ กำลังขอรับการประเมินเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ในปีการศึกษา 2564 เป็นไปตามแนวคิดของ จันทรานีสงวนนาม (2551) กล่าวไว้ว่า การ บริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้บุคคลผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบและร่วมมือใน การพัฒนาองค์กรที่ปฏิบัติอยู่ด้วยความเต็มใจ ยังมีแนวคิดของ ไชยา ภาวะบุตร (2555) ที่กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม มี ประโยชน์ต่อองค์กร การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงการทำงานของทีมงานให้ดีขึ้น ซึ่ง ทีมงานมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญโดยองค์การส่วนใหญ่ทั้งในปัจจุบัน ประกอบกับแนวคิดของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550, ออนไลน์) ได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงลงสู่สถานศึกษา พบว่า การสร้าง

เครือข่ายและใช้ประโยชน์จากการสร้างเครือข่ายเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาได้ เนื่องจากการสร้างเครือข่ายเป็นการดำเนินงานที่อาศัยการมีส่วนร่วม ซึ่งจะมีประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร องค์ความรู้ระหว่างกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย ซึ่งในความเป็นจริงสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความจำกัดและความแตกต่างด้านทรัพยากรจากการศึกษาของ รสสุคนธ์ อินชัยเขา (2560) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงแห่งนวัตกรรมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาพอเพียงบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีปัจจัยความสำเร็จ คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การสนับสนุนของภาคีเครือข่ายซึ่งสอดคล้องกับ อังคณา ตุงคสมิต, 2550) และพระตรีเนตร กิตติธโร (เขียวอ่อน) (2564) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ว่าผลจากการศึกษาวิจัยนำไปใช้และก่อให้เกิดผลในระยะเวลายาวนาน สะท้อนคุณค่าในเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นระหว่างนักวิจัยและกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับทรงงานที่ว่าด้วยหลักการประชาธิปไตย ว่าผู้มีส่วนร่วมหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจะมีบทบาทเป็นผู้กระทำการดำเนินการหรือเป็นสมาชิกชุมชนเพื่อสร้างสังคมและเป็นคนของสังคม ผลลัพธ์ที่ได้นอกจากจะแก้ปัญหาหรือพัฒนางานที่เกิดขึ้นได้แล้ว ยังเกิดการเรียนรู้ของผู้มีส่วนร่วม ได้ใช้ความสามารถของผู้มีส่วนร่วมอย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดความพึงพอใจ ความภูมิใจและส่งเสริมวัฒนธรรมการพึ่งตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันว่า ความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ส่งผลต่อการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา

5.3 การศึกษาผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

5.3.1 จากการประเมินผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ในภาพรวม พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับสุดท้ายได้แก่ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นระหว่างนักวิจัย และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย ผู้มีส่วนร่วมหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีบทบาทเป็นผู้กระทำการดำเนินการ หรือเป็นสมาชิกชุมชนเพื่อสร้างสังคมและเป็นคนของสังคม ในขณะที่การวิจัยแบบดั้งเดิมคนของสังคมจะไม่เกี่ยวข้องกับนักวิจัย แต่คนจะถูกพิจารณาว่าเป็นสิ่งที่ถูกศึกษา (Objects) และหากนักวิจัยเป็นบุคลากรในสถานศึกษาก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างสถานศึกษากับนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน อีกทั้งผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันทีเนื่องจากการดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนางานที่เกิดขึ้น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงทำให้แก้ปัญหาและพัฒนาที่เกิดขึ้นได้จึงส่งผลให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความภาคภูมิใจ ที่สัมผัสได้จากการเปลี่ยนแปลง ความร่วมมือจากทั้งภายในและภายนอก บริบทของสถานศึกษาที่สะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีแหล่งการเรียนรู้และฐานการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ที่เกิดจากการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนา มีการนำภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกมาร่วมพัฒนากิจกรรมตามโครงการมีการสนับสนุนกิจกรรมการขยายผลไปยังสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานอื่นเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพอเพียง โดยมีจุดหมายที่สำคัญคือ ผู้เรียนครูบุคลากรผู้ปกครองและชุมชนมีอุปนิสัยพอเพียง โรงเรียนได้รับการพัฒนาและเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา จึงส่งผลให้ระดับการประเมินอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามแนวคิด สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2554) ไชยา ภาวะบุตร (2555) ไพลิน ทิพย์ภรณ์ (2558) พรทิพย์ แก้วมูลคำ (2559) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ที่ได้ระบุถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมี

ส่วนร่วมไว้โดยสรุปว่า ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้บริหารได้รับการสนับสนุน และการยอมรับจากทุกภาคส่วน องค์กรมีโอกาสนในการบรรลุเป้าหมายง่ายขึ้น ลดความขัดแย้งทั้งภายในและภายนอก เกิดทีมงานที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกมีความรักและผูกพันในองค์กร เป็นไปตามหลักทรงงานในเรื่อง รู้ รัก สามัคคีที่พระองค์ท่านได้กล่าวว่า “รู้: การที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อน รู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา รัก : คือความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะเข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ สามัคคี: การที่จะลงมือปฏิบัตินั้นควรคำนึงเสมอว่าเราจะทำงานคนเดียวไม่ได้ต้องทำงานร่วมมือร่วมใจเป็นองค์กรเป็นหมู่คณะ จึงจะมีพลังเข้าไปแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี” และแนวพระราชดำริอีกอย่าง คือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2551) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีระพันธุ์ ดอนท้วม (2561) ที่ใช้การศึกษาเป็นโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้เรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยระดับการรับรู้ของแต่ละปัจจัยอยู่ในระดับ มาก โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสำเร็จในการบริหารศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ด้านนโยบาย ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านผู้เรียน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสำเร็จที่มีขนาดอิทธิพลรวมสูงที่สุด ได้แก่ ปัจจัยด้านครูอีกทั้งการศึกษาของ วรณัฐ ปานคุ้ม (2560) ที่ศึกษาการจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาของ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 13 จังหวัดอุดรธานีได้ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา พบว่า ต้องอาศัยความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านบุคลากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ คือ มีแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและมีฐานการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก คือ มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอื่นและหน่วยงานที่สังกัดหรือหน่วยงานภายนอกจากที่กล่าวมาเป็นการยืนยันถึง ผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประสบผลสำเร็จ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

5.3.2 การประเมินความพึงพอใจต่อผลการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ระดับความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ บทบาทของนักเรียนแกนนำมีส่วนร่วมในการขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ภายนอกสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขยายผลสู่ภายนอกสถานศึกษาและชุมชนอยู่ในระดับ มาก ที่สุด ลำดับต่ำสุดได้แก่ บทบาทของสถานศึกษาในการเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแหล่งศึกษาดูงานและเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับ มาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ได้ดำเนินการพัฒนาสถานศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการบริหารสถานศึกษาโดยกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียน พันธกิจ เป้าประสงค์แผนกลยุทธ์ โครงการและกิจกรรม โรงเรียนกำหนดนโยบายด้วยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขับเคลื่อน การบูรณาการในแผนปฏิบัติงานประจำปีมีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบ การบริหารงานอาคารสถานที่ และ

จัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” ของผู้เรียน พร้อมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และศึกษาดูงานของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษา จากนั้นคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันในการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและภาคีเครือข่ายสอดคล้องกับหลักทรงงานของ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วม มีการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ คณะกรรมการมีการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบก่อนที่จะมากำหนดโครงการหรือกิจกรรม ทรงมุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน โดยตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” หมายความว่า ต้องสร้างความเข้มแข็งให้บุคลากรในโรงเรียนและชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้สภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อนแล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอกและหลักทรงงานที่ว่าด้วย รู้รัก สามัคคี รู้ คือการที่เราจะลงมือทำสิ่งใดนั้น จะต้องรู้เสียก่อนรู้ถึงปัจจัยทั้งหมด รู้ถึงปัญหาและรู้ถึงวิธีการแก้ปัญหา รัก คือ คือความรัก เมื่อเรารู้ครบถ้วนกระบวนความแล้ว จะต้องมีความรักการพิจารณาที่จะ เข้าไปลงมือปฏิบัติแก้ไขปัญหานั้น ๆ สามัคคี คือ การที่จะลงมือปฏิบัตินั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ ชิดชนก บุญรักษา (2551) จันทรานีสงวนนาม (2553) สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2553) และ ภารดี อนันต์นาวี (2557) ที่สรุปถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการบริหารงานที่จะส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานในองค์กรทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของการกำหนดเป้าหมาย การขับเคลื่อนองค์กรที่เกิดจากพลังของทุกภาคส่วน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นฤมล นำจันทร์ (2559) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ระดับการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทั้งในภาพรวม และรายด้าน ส่วนระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา พบว่า ปัจจัยด้านขวัญกำลังใจของครูและบุคลากรในสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และด้านคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษาส่งผลต่อการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของ โอภาส วุฒิสเลา (2560) การจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า การจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการวางแผนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนในการประเมินผลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการใช้ประโยชน์ โดยแบ่งเป็น 2 ด้านคือ ด้านที่ 1 การจัดการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาและด้านที่ 2 การจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยมีเงื่อนไขความสำเร็จคือ ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จากที่กล่าวมาข้างต้นยืนยันได้ถึง ความพึงพอใจต่อผลสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจ

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย มี 3 ส่วนคือ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นรูปแบบ 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน ซึ่งผลการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว พบว่ามีความสำเร็จบังเกิดผลตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้เนื่องจากใน การพัฒนารูปแบบผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดมาจากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม และผลการวิจัยของผู้ทรงคุณวุฒิในระดับสากลทั้งในส่วนของ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และในส่วนของเทคนิคการพัฒนา ดังนั้น สถานศึกษาควรนำรูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน มาใช้ในการพัฒนากิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานโครงการประสบผลสำเร็จ จากพลังของการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน จากผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ในภาพรวม การดำเนินงานสถานศึกษาพอเพียง อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านเรียงลำดับสูงสุด 3 อันดับ คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ลำดับต่ำสุดได้แก่ ด้านการพัฒนาบุคลากร ในประเด็นสถานศึกษาขยายผลและเผยแพร่ ผลการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมเผยแพร่ผลงานของครูแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในรูปแบบที่หลากหลาย

6.1.2 จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน โดยการพัฒนาด้านบุคลากร ด้านการจัดการสภาพแวดล้อมกายภาพ และความสัมพันธกับหน่วยงานภายนอก ผู้วิจัยได้จัดทำโครงการในการพัฒนาสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน 8 องค์ประกอบ 62 ตัวชี้วัด ตามกรอบการประเมินศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา ขับเคลื่อนการดำเนินโครงการแบบมีส่วนร่วมโดยผู้บริหาร คณะครู นักเรียนแกนนำ และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งพบว่า บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น สถานศึกษาควรนำรูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) 2 วงรอบ 10 ขั้นตอน ไปพัฒนากิจกรรมอื่นที่จะเกิดพลังของการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนโครงการสู่ความสำเร็จ เช่น โครงการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โครงการพัฒนาทักษะชีวิตทักษะอาชีพ โครงการโรงเรียนคุณภาพ เป็นต้น

6.1.3 จากการวิจัยพบว่า สภาพผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมพบว่า ระดับความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ ด้านความสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ลำดับต่ำสุดได้แก่ ด้านบุคลากร อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกเห็นคุณค่ายอมรับ และให้ความร่วมมือในการขยายผลการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ภายนอกสถานศึกษา อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องสร้างการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ครอบคลุมทั้งเนื้อหา กิจกรรม เป้าหมาย และผลสำเร็จ เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญ และให้การสนับสนุนกิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในทุกกิจกรรม

6.1.4 จากการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อสภาพผลการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ระดับความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับสูงสุด 2 อันดับแรก ได้แก่ บทบาท

ของนักเรียนแกนนำมีส่วนร่วมในการขยายผลหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สู่ภายนอกสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขยายผลสู่ภายนอกสถานศึกษาและชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ลำดับต่ำสุดได้แก่ บทบาทของสถานศึกษาในการเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแหล่งศึกษาดูงาน และเป็นพี่เลี้ยงในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียง ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องพัฒนา ความพร้อมในการเป็นฐานการเรียนรู้ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับหน่วยงาน ชุมชน โรงเรียนอื่นหรือหน่วยงานอื่นพร้อมทั้งการ ประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ว่ามีแหล่งการเรียนรู้อะไรบ้างที่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ผ่านทางการสื่อสารที่หลากหลาย และ เข้าถึงได้ง่าย

6.1.5 จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ประสพผลสำเร็จตาม เป้าหมายที่วางเอาไว้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทั้งต่อนักเรียน คณะครู ผู้บริหารคณะกรรมการ สถานศึกษาและสถานศึกษา โดยเฉพาะหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ดังนั้นสถานศึกษาต้องตระหนักถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตัว นักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และชุมชนว่าจะกระตุ้นออกมาใช้ประโยชน์ต่อการบริหารงานด้านใดของโรงเรียน โดยเน้น หลักความเป็นประชาธิปไตยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

6.1.6 จากผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในครั้งนี้ เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ลงนามความร่วมมือกันไว้ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรของสถานศึกษา คณะกรรมการ สถานศึกษา นักเรียนหน่วยงานภายนอกร่วมแรงร่วมใจพัฒนากิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น โรงเรียนจึงต้องรักษา สัมพันธภาพที่ดีกับบุคคล หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ อยู่เสมอ ส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

6.1.7 จากผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษาพอเพียงสู่การเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านการ จัดการสภาพแวดล้อมกายภาพซึ่งประกอบด้วย อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้หรือฐานการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างอุปนิสัยอยู่อย่างพอเพียง ประสพผลสำเร็จด้วยดีซึ่งเกิดจากความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน และผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานอื่นร่วมเป็นวิทยากรในฐานการเรียนรู้และให้การสนับสนุนการจัด กิจกรรม ดังนั้น โรงเรียนควรร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนากิจกรรมในฐานการเรียนรู้เพื่อให้มีความหลากหลายสอดคล้อง กับความสนใจของนักเรียนและการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ควรส่งเสริมให้ครูจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในสาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมนักเรียน ทั้งในระดับช่วงชั้นหรือจัดทำเป็นรายสาระวิชา ในการสร้างพลังการมีส่วนร่วมในการ ผลักดันกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเป็นการเสริมสร้างทักษะทางด้านการวิจัยแก่ครูผู้สอนและยังเป็นการ ส่งเสริมให้ครูพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพโดยใช้กระบวนการวิจัย

6.2.2 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ควรส่งเสริมการจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ทางสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อสร้างบรรยากาศของการทำงานร่วมกันของครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ โดยลดข้อจำกัดทางด้านอื่นที่ไม่พึงประสงค์

6.2.3 โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ควรส่งเสริมให้คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษานักเรียนแกนนำ ผู้นำชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษอย่างต่อเนื่องต่อไปเพื่อสร้างความยั่งยืนและสร้างวัฒนธรรมของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

7. เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2552- 2556). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). แนวทางในการพัฒนาและประเมิน “ศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา”. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- มูลนิธิ ยูเนสโก. (2564). พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้, จัดการเครือข่ายและผลงาน, ข่าวสำคัญ, พัฒนาสื่อและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์, ขับเคลื่อนหลักพอเพียง, พอเพียงสู่สากล. สืบค้นจาก <http://www.sufficiency.nida.ac.th>
- อภิชัย พันธเสน. (2550). วิเคราะห์นโยบายมหาดไทยของรัฐบาลในมิติต่างๆจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ.2540-2549 (เล่มที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.